Малко предистория и факти за времето

*когато границата на България била "**зона на смъртта**"...*

*Митът, че българските граници са по-безопасни за бягство, отколкото вътрешно германската граница между ФРГ и ГДР, е причината за разбиването на хиляди човешки съдби и за поне 130 фатални случаи на убити - както бегълци, така и граничари в българската **„зона на смъртта" (**разстоянието между сигналната електрическа телена ограда "кльон" и граничната бразда със стратегически **"вишки"** по южните и западните граници на НР България). Лятото на 1977 и на 1982 са най-трагичните периоди за бегълците от ГДР - тогава има много арестувани, ранени и дори няколко убити. Държавна сигурност /ДС/ и **"Гранични войски"** се опитвали да подхождат нестандартно за справяне с "източногерманците" - като например махали табелите с имената на селата и другите географски обекти по границата, за да объркат бегълците, проучили добре картата на България и туристическите справочници. Поставяни били също така стотици предупредителни табели на немски език за последиците за нарушителите на граничните зони.*

Една от многото предупредителни табели..

Инспектори от ЩАЗИ ежегодно проверявали изправността и надеждността на българските гранични съоръжения. Но нито предупрежденията, нито

*стрелбата **"на месо"** не могли да откажат решените германци да избягат от ГДР. Според изследване, публикувано от германската фондация "Конрад-Аденауер", в периода август 1961 и ноември 1989 година е имало между 3 000 и 4 000 опита за бягство !!*

Бегълците : Те най-често са били млади хора на възраст между 20 и 30 години от големите градове като Източен Берлин, Лайпциг и Дрезден.

- Само около 10% от тях са идвали с подправени паспорти.

- Най-много опити за бягство е имало по границата на България с Гърция.

*- Около **7 %** от източно германците са успели да избягат през границата на България.*

- Всички останали са били арестувани или убити на място.

Погледът на граничаря е към "врага" от юг, към т.н.- "мъртва зона"

Предоставена снимка от архивният албум на бивш граничар

Вишката (от нашата малка история-б.а.) е стратегическо военно съоръжение, построено на кота 18012м, през 50-те години на 20-ти век с цел наблюдение и сигнализация за нарушители на границата.

Високопроходим джип от онова време за достъп и обход на граничната бразда

МОЯТА ИСТОРИЯ….

Моята малка история е с трагична предистория и факти, описани по-горе, комични ситуации и почти драматичен финал за някои от героите.

Събитията свързани с държавната граница (най-скъпото съоръжение в комунистическа България !) в моят район винаги са били драматични, обвити в тайни, митове и легенди.

Почти 50 години тази гранична полоса от около 500 метъра е била забранена за достъп от обикновените хора. Именно след 1989 г., интересът на местните хора към този район постепенно нарастваше..

След промените на Изток през 1989г., и достъпът до тази зона беше вече разрешен, включително и с автомобили. При една такава обиколка (някъде през 2006г.) се натъкнах на този напълно корозирал и самотно стоящ железен скелет. Самият силует на т.н **вишка** беше страховит, напомняше за отминали трагични събития.

В този период България все още не беше член на съюза и нямахме достъп до европейски средства,програми, мерки, финансови инструменти.

През 2011г., отново посетих зоната, ръждясалият скелет все така плашещо, безмълвно и самотно стърчеше на стратегическата кота. Като генерал без армия се извисяваше над боровата гора. „Генерал Вишка „

Възникна у мен спонтанна идея този скелет да се запази, защо пък не и да се превърне в туристическа атракция. Вече бяхме(от 2007г.) членове на Съюза.Медии, телевизии, радиа непрекъснато ни заливаха с информация за европейско финансиране. Презентираха ни се „добри практики" за подобни обекти, реализирани в Старата Европа.

Никога не съм и предполагал, че европейско „юро" ще достигне до тази отдавна забравена и изоставена (дори от създателите си) опорна точка от бившата Желязна завеса.

И така запретнах ръкави за спасяването на " Генерал Вишка".

За целта трябваше да установя чия собственост е. Започнах една дълга кореспонденция с Гранични войски, рових се в архиви, разговарях с бивши граничари, служили на браздата. След около 6 месеца се установи, че тази „купчина желязо" е била продадена за около 100 лева (колкото струват четири каси бира !) на дървосекач от селото в района.

Успях лесно да установя контакт с.. да го наречем формален собственик, като след около 2 месеца на раздумки, вечери край маса, най-после ми показа заветната хартийка— фактурата с която е закупил „купчината желязо". След поредната вечер в селската кръчма, почти успявах да го убедя да възстановим това съоръжение (жирето-както го наричаше дървосекачът) с помощта на европейски средства. Поради рязката и внезапна промяна на желанията и настроенията на собственика (засилвани от употреба на домашна ракия и вино –нещо типично и традиционно за българското

село) почти всяка събота и неделя ходих до с.Буйново да уговарям и убеждавам собственика на жирето да не го среже за...скрап.

След временно успокояване от няколко дена до седмица (докато аз бях зает с подготовката на техническата документация за проектното предложение), настъпваше у собственика нов порив на енергия да среже желязото за скрап. Налагаше се дълго по телефона да го убеждавам, че ако го среже за скрап ще получи около 300 лв, като 100 лв е вече дал при покупката, 50 лв ще плати за транспорт, но завинаги местните хора, хората от неговото село ще загубят това съоръжение, напомнящо им за отминали времена. А тази „купчина желязо" може да даде шанс на него и на други местни като него. Наложи се да направя цялостен психологически профил и на собственика. Разучих бързо навиците му, включително и вредните.

Заради каузата се наложи да сменя тактиката.

Въпросният собственик и дървосекач разполагаше с високо проходим автомобил, който можеше да се пригоди да вози туристи от селото до съоръжението.

Една вечер се появих в селото (в ресторанта разбира се..) с две указателни табели, на които бяха изобразени -джипът на дървосекача (бях го снимал), неговият телефон и надпис: „Туристически гид до Вишката" и дизайн как ще изглежда бъдещата (реставрираната) вишка. Също така бях подготвил и своеобразни сертификати, които да ги предлага на туристите.

Именно това беше повратният момент!От този момент нататък го спечелих завинаги за каузата по спасяването на „Генерал Вишка" и не само него, но и семейството му. Изведнъж намерих неочаквана подкрепа в моето начинание. Собственикът отстъпи охотно „купчината желязо" за целите на проекта. Вече не подлагаше на съмнение европейските пари и... Европата (както се изразяваше).

След месеци търпение настъпи и тдългоочакваният момент, когато финансирането на вишката стана факт.. С „юромъни"..

В процеса на ремонт цялата фамилия на собственика активно взе участие в дейностите, междувременно сами облепиха возилото си с рекламни надписи за възможна разходка до вишката,предлагаха сертификати, визитни картички. Престанаха да наричат обекта- „жирето за скрап", а Вишката.Това съвсем не беше онзи инатлив дървосекач, а неформален, новоизлюпен туристически гид, човек с растящ авторитет,

„голям картоф" (както биха казали американците).Тази трансформация само ме радваше.

Дори прояви саможертва, като рискува и използва алпийски въжета за нанасяне на антикорозионна боя по ръждясалият и висок 20 м скелет,тъй като стъпалата не бяха още готови.

Естествено дървосекачът остави моторните триони и бързо се преквалифицира като местен туристически гид. Осъзна все пак, че тази трансформация в професионален план е възможна благодарение на достигналите „юромъни" и в неговото село…

За кратко време новата Туристическа атракция – Вишката придоби известност, а покрай нея и бившият собственик.Последният гордо пристъпваше из селото с ключовете на туристическото возило и за съоръжението. А аз вече нямах къснo обаждания и ….обиждания, на тема „купчината желязо". Бившият дървосекач стана първия туристически гид в това погранично село.

Как продължи и завърши историята с туристическият гид и Вишката?

След като поотрасна синът му, последният зае неговата позиция като туристически гид. В семейният им бюджет все пак постъпваха средства, благодарение именно на тази нова атракция..

Нашият герой се върна към предишната си професията на дървосекач.

Но докато..

Един ден се случи непредвидено нещастие, като буквално на метри под тази Вишка, ствол на дърво го удари и за дълго го прикова на инвалидно легло. Последваха животоспасяващи операции, години на мъки и страдания.

А „Генерал Вишка" ? Освен, че „се спаси", успя да получи Грамота за иновативен проект, като и към този момент изправя горда снага на връх „Картала", а заканващият й се през годините, вече бивш собственик за съжаление е безсилен и вече непригоден за туристически гид.

Но добрата новина е, че вече не му хрумва идеята да среже желязото за скрап.

Това е моята малка история, преплетена с драматични исторически факти, с възможностите които ни е дала едно европейско финансиране да развием нашият район, да запазим една „опорна точка" от Желязната завеса като ням свидетел за онези трагични дни. История с комични ситуации, описваща как разрушителният човешкия егоцентризъм се превръща в съзидателност, в надежда, радост и мечта.

Иронията е в това, че съоръжението е било изградено да ни „пази" от Старата и „враждебна" Европа, да бъде първа защитна линия, а всъщност в

най-тежкият момент от живота на „купчината желязо", именно тази Европа протяга приятелска ръка (под формата на еврофинансиране) и я спасява, за да възкръсне и да служи нова, вече хуманна мисия.

А тъжната ирония: от една страна успяхме да съживим купчината желязо, да не се превърне завинаги в скрап, за съжаление нещастен случай превърна здрав, млад и жизнен човек в недотам жизнено тяло. А те - Вишката и дървосекачът бяха на моменти в своеобразен конфликт, станаха приятели, подкрепяха се, разчитаха един на друг, а може би сега липсват един на друг. Подобно на държавите от Европа през 20 и 21 век.

Трябва да спомена и моят скромен принос, че в този период цялата информация и техническа документация която събрах и подготвих я предоставих на местната община за да се случат нещата. И те се случиха. !

Наблюдателната вишка на граничната полоса, превърната с евро средства в Туристическа атракция-ТА

И сега

Посещението на вишката е постоянно „меню" в туристическите програми в района.

Преминаването на атрактивната опознавателна пътека през граничната територия на с. Буйново е истинско предизвикателство.

Пресеченият планински терен е добре маркиран и достъпен за туристите, едновременно с това им дава възможност да се докоснат до границата и историческите останки от ерата на "Желязната завеса". Вишката е типичен пример за превръщането на страховитите преди време съоръжения в туристически атракции и то благодарение на европейски средства.

Поради дългогодишната недостъпност на този район, природата е успяла да се съхрани в този район и това в съчетание с „реликвите" на "Желязната завеса" прави маршрута много привлекателен.

Отново благодарение на европейско финансиране по същият проект е възстановена малка отсечка от т.н. "граничен кльон" в автентичния му вид.

Зоната между електрическият кльон и граничната бразда представлява т.н. -„зона на смъртта".

Проектът е взел първо място на тема Иновации- м.313 от ПРСР 2007-2013

Сертификат който туристическите гидове предлагат на достигналите до Вишката

Автор Билгин Асанов, 08.2019, Борино